

ÖNSÖZ

Çeşitli nedenlerle izlediğim konferans, seminer ve tartışmalarda uluslararası tanıtmanın ne derece önemli olduğunu ve bizim kendi ülkemizi, kültürümüzü ve kültür ürünlerimizi ne derece bu amaçla kullandığımızı uzun uzun düşündüm.

Bu amaca yönelik bir çalışma yapmayı ve uluslararası kültürel ilişkilerde bir Türk yazarını ele alarak, onun eserlerinde diğer uluslara ilişkin resepsiyonunu göstermeyi amaç edindim.

Bunun için halen Almanya'da yaşayan Fakir Baykurt'un oraya gittikten sonra vermiş olduğu eserlerden bazılarını inceledim. Almanya ve Almanlar konusunu çok iyi inceleyen bu yazarla yazışmalarda da bulundum. Türklerin "Almanya'yı ve Almanları" nasıl gördükleri sorusuna yanıtlar aradım.

Araştırmamı hazırlarken bana her konuda yardımcı olan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Sayın Doç.Dr. Zeki Cemil Arda'ya ve yardımlarını esirgemeyen Alman Dili ve Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Eskişehir, 10 Haziran 1988

Raşide Dağlar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

<u>ÖNSÖZ</u>	ii
<u>GİRİŞ</u>	1

BİRİNCİ BÖLÜM

<u>1. Yazar Hakkında Bilgi</u>	4
1.1. Yazarın Hayatı.....	4
1.2. Başlangıçtan Bugüne Verdiği Eserler....	6
1.3. İncelenen Eserler.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

<u>2. Yazarın Edebiyatımızdaki Yeri</u>	9
2.1. Uslubu.....	10

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

<u>3. Metinler(Örneklerle İnceleme)</u>	13
---	----

terprogramm derselben Uni.studiert.

Ö Z G E Ç M İ Ş İ M

Ben Raşide(Yağız)Dağlar,Enver ve Münevver Yağız'ın kızları olarak 12.04.1962 yılında Bozüyük/Bilecik'te dünyaya geldim. İlkokulu Bozüyük Poyra Köyü'nde 1969-73 tarihleri arasında gittim.Mehmetçik Ortaokulunu/Eskişehir 1976 tarihinde bitirdikten sonra,Eskişehir Kız Meslek Lisesine devam ederek 79 yılında mezun oldum.

1980-84 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Anabilim dalında öğrenime devam ederek 1984 tarihinde mezun oldum.Aynı Üniversitenin açmış olduğu

3.1. Gece Vardiyası (Fakir Baykurt).....	13
3.2. Barış Çöreği (Fakir Baykurt).....	33
3.3. Yüksek Fırınlar (Fakir Baykurt).....	49
3.4. Duisburg Treni.....	55

GİRİŞ

Bu konuyu işlemekteki amaç; herşeyden önce Türk yazarının eserlerini diğer uluslara tanıtmak ve özellikle burada bir Türk yazarına göre "Almanlar ve Almanya" resepsiyonunu göstermeye çalışmaktır.

Fakir Baykurt, yazarlığa başladığı günlerden beri kırsal kesim ve onların sosyal sorunlarını ele alıp inceleyen bir yazarımızdır.

Fakir Baykurt Türk köyünü ve köylüsünü edebiyata mal eden ve çok doyurucu, ödül almış olan, filmlere senaryo alan eserler vermiştir. Türk köyü ve köylüsü 1960'lı yıllarda sosyal yaşamında büyük değişikliklere neden olan bir olay yaşamıştır: Almanya.

Almanya onlar için önce bir işyeri olmuş, sonra ikinci bir yurt olmaya başlamıştır. Türk

köylüsü orada gelenekleriyle, diliyle, diniyle, özverileriyle başbaşa kalmış, bu konularda çoğu zaman çok katılaşmış ama zaman akışı ve kültürel yaklaşımlarla özverilerde bulunmaya başlamıştır. Yazarımızın önemi işte burada karşımıza çıkmaktadır. Yazar emekli olduktan sonra köylüsünü yalnız bırakmamıştır. Onun dertlerine kulak vermekten ve bunları dile getirmekten vazgeçmemiştir. Kısaca onların arkasından gitmiştir. Onlarla yaşamaya başlamış, olayları onlardan dinlemiş ve kendisi de bizzat yaşayarak ele almıştır. Edebiyatta "köy" romanı yeniliğini getiren yazar, bunun bir uzantısı olarak Almanya'daki köylülerimizi ele almakta ve edebiyatımıza yeni bir boyut getirmektedir. Dileriz ki onun bu eserleri Almancaya ve diğer dillere de çevrilsin. Çünkü onların da bizi tanımaları gerekmektedir. İnsaniyle, kültürüyle içiçe yaşayan bu iki toplumun edebiyat ürünleriyle de birbirlerini tanımaları ilginç ve başarılı bir adım olacaktır.

Yazar olayları tanrısal bakışla ele almaktadır. Hikâyelerinde değişik bakış açıları altından Türk-Alman ilişkilerini incelemektedir. Bu bakımdan yazarın bir olayı çoğulcu bakışla incelediği ve yorumunu çoğu kez okuyucuya bırakan bir ele alış biçimi vardır. Almanya ve Alman imajı bu çeşitli bakış açıları altında kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa değişiklikler göstermektedir. Böylece yazar toplumları birbirine

yaklaştırırken karşılaşılan güçlükleri, özverileri, katılıkları da dile getirmekte, herşeye rağmen dil, din ve kültür değişiklikleri gören iki toplumu uyumlu bir yaşama götüren yolları araştırmaktadır. Araştırmamız bu bakımdan ele alındığında, her iki toplumun birbirleri hakkındaki yaklaşımlarını, örneklerle dile getirmektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde Yazar ve Eserleri hakkında bilgi verildi.

İkinci bölümde ise Yazarın Edebiyatımızdaki Yeri ve Uslubu konusunda açıklama yapıldı.

nc bölümde ise, yazarın Almanya'da yazmış olduğu kitaplardan seçilen eserlerinden örnek metinler verilerek, onun "Almanya ve Almanlar" imajı işlenmeye çalışıldı.

Umarız diğer Türk yazarlarıda böyle araştırmaları (Almanyadaki Türk işçileri) kendilerine konu edinsin ve toplumlararası tanıma ve tanışmada kolaylıklara neden olsun.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Yazar Hakkında Bilgi

1.1. Yazarın Hayatı

Hikâye ve Roman yazarı Fakir Baykurt, 1929 yılında Yeşilova'nın Akçaköy'ünde doğdu. Orta öğrenimini Gönen Köy Enstitüsü'nde tamamladı(1948). Yeşilova İlçesine bağlı Kavacık ve Dere köylerinde İlkokul öğretmenliği yaptığı(1948-1953). Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra(1955) ortaokul öğretmeni olarak Sivas'ta ve Hafik'te bulundu. Askerliğini Konya Astsubay Hazırlama okulunda yaptı. Şavşat Ortaokulunda öğretmenken bakanlık emrinde bir göreve getirilerek ders verme yetkisi alındı. 27 Mayıs 1960'tan sonra İlköğretim Müfettişliği'ne atandı.

Türkiye Öğretmenler Sendikası(TÖS) Genel Başkanlığı görevinde bulundu(1971). İsteğiyle emekliye ayrıldı.

Edebiyata şiirle başlayan Baykurt'un ilk gençlik dönemi 1945-46 Cumhuriyet kuşağının giriştiği edebiyat savaşında kendisini kabul ettirdikleri yıllara rastlar. Refik Halit'lerin, Yakup Kadri'lerin gerçekçilik anlayışı aşılmış, Sabahattin Ali köy ve kasaba yaşamından getirdiği hikâyelerle toplumsal gerçekçiliğin ilk örneklerini vermiştir. Sait Faik, henüz sınıf bilincine varma aşamasının uzağında bulunan emeklerini satarak yaşayan insanlardan -kendisinden önce edebiyatımızda hiç görülmeyen biçim zenginlikleriyle- yankılar getirmiştir. Böyle bir ortamda, şiirlerinde(Türke Doğru, Köy Enstitüleri Dergisi, Edebiyat Dünyası, Kaynak, Fikir 1945-1948) yaşamından, çevresinden sesler getiren Baykurt -belkide Mahmut Makal'ın Bizim Köy kitabının uyandırdığı yankıların da dürtüsüyle- hikâyeye geçer. Seçilmiş hikâyeler Beraber dergilerinde(1950-1952) yayımlanan ilk hikâyelerinde anlatım yönünden usta bir sanatçıdan haber veren başarı çizgileri çizilir.

Konusunu işlerken, parmaklarından Bursa işi keskin bir bıçakla çalışır gibi uyanık ve sonuç alıcıdır. Sonradan bir bölüğü Çilli(1955) kitabında

yayımlanacak olan hikâyeler çoğaldıkça genç sanatçı yatağını arayan bir nehir gibi, kendi içine yerleşmeye başlar.

Yıllar sonra emekliye ayrılınca Almanya'da yaşamaya başlar. Köy yaşamının gerçeklerini konu edinen "Yılanların Öcü" romanıyla ünü yaygınlaştı. Kahramanlarının iç dünyaları ile birlikte çağdaş toplumsal-siyasal, ekonomik olayları arasında köyün gelişmelerini belirleyen eserler verdi.

1.2. Başlangıçtan Bugüne Verdiği Eserler

- Yılanların Öcü(1958 Yunus Nadi Ödülü)
- İraz'canın Dirliği
- Kara Ahmet Destanı(Orhan Kemal Ödülü)
- Onuncu Köy
- Kaplumbağalar
- Amerikan Sargısı
- Tırpan(1970 TRT, 1971 TDK Ödülleri)
- Efkâr Tepesi
- Kerem ile Aslı
- Sakarca
- Yayla

- Kalekale
- Yandım Ali
- Topal Arkadaş
- Efendilik Savaşı
- Çilli-Karın Ağrısı-Cüce
- Anadolu Garajı
- Onbinlerce Kağrı
- Köygöçüren
- İçerdeki Oğul
- Keklik
- Sınırdaki Ölü(1970 TRT Hikâye Başarı Ödülü)
- Şamar Oğlanları
- Can Pazarı(1974 Sait Faik Ödülü)
- Sarı Köpek
- Barış Çöreği(1984 Berlin Senato Edebiyat Ödülü)
- Gece Vardiyası(1985 BDI Edebiyat Ödülü)
- Yüksek Fırınlar
- Dünya Güzeli
- Saka Kuşları
- Koca Ren
- Duisburg Treni

1.3. İncelenen Eserler

- Gece Vardiyası(1982)
- Barış Çöreği(1982)
- Yüksek Fırınlar(1983)
- Duisburg Treni(1986)

İKİNCİ BÖLÜM

2. Yazarın Edebiyatımızdaki Yeri

Fakir Baykurt bir anlamda Türk Edebiyatı'nı Dünya Edebiyatı'na tanıtılması çabası ile dünya edebiyatında bir yer edinebilme çalışmaları içerisinde dir.

Edebiyata şiirle başlayan yazar, köy ve kasaba yaşamından getirdiği hikâyelerle yeni bir ekol yaratmaya çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur. Türk Edebiyatındaki yerini Almanya'ya yerleştikten sonra yazdığı eserleriyle de hâlâ koruyan yazar, bu eserlerinde yine köy ve kasaba yaşamından kopup Almanya'ya göç eden Türkleri konu edinmektedir.

Yazar, eserlerinin konusu olan Türk işçi ve çocuklarını yerinde inceleyip, onlarla tanışıp, onlarla konuşup, onlarla birlikte yorum yapmayı tercih etmektedir. Yani olayları objektif gözle görmeyi tercih etmektedir. Hikâyelerindeki konular gözleme dayanmakta ve gerçekleri yansıtmaktadır

(1)"Biriyle konuşur gibi yapıp Alman'ı, Türk'ü izliyordu. Sonra baktım evlerimize gelip gitmeye başladı. Ben dedim: "Saklımızı gizlimizi yazacak bu adam!..."s.10.

Gitti iki ay sonra yenisinden geldi. Fabrikaları, "heim"ları dolaşmış. Kömür ocaklarına inip çıkmış. Bir bir elden geçirmiş bizimkilerin yaşadığı mahalleleri. s.10.

2.1. Uslubu

Dil özellikleri açısından doyurucu çalışma

(1) Fakir Baykurt, Barış Çöreği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1982, s.10.

örnekleri vermektedir. Yazar, süslü, bol sıfatlı, imaj yüklü cümleler yerine kısa anlaşılması kolay ve gramer yapısı sağlıklı cümleler kullanmıştır. Yazarın öğretmen olması ondaki bu başarıya ayrıca büyük katkıda bulunmaktadır.

Yazar, Almanya'da yaşıyor olmasına rağmen hikâyelerinde hâlâ daha köy deyimlerine ve işçi ağzına sıklıkla rastlanmaktadır; çünkü o hâlâ daha Türkiye'den, Almanya'ya göç eden kırsal kesimi incelemektedir.

Eserlerinde bazı karakteristik yöre cümlelerine rastlanmaktadır. Bu da onun gerçekçilik anlayışına uygun düşmektedir.

(1)"Türkiye nerede babi?"

"Uzakta, çok uzakta
kızım..."

"Türkiye bizim köyümüz
mü?... "s.5.

(2)"vardiyam Paşa vardiyası!

Tâ iki'de başlıyor! Evdirip
duruyorsun kalk kalk kalk!

(1) Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, Remzi Yayınevi, İstanbul, 1983, s.5.

(2) a.e. s.10.

Bir yatırmıyorsun kana-
sıya!..."s.10.

(3)"Git babam git öğrenilmez
bu Almanca!..."s.18.

(4)"Ulan eşşek Ökkeş" nasıl
yaptın bu yanlışlığı?"s.33.

(5)"Haydi paşam türpüle!..."
s.25.

(3) Fakir Baykurt, Duisburg Treni, Remzi Kitabevi,
İstanbul, 1986, s.18-19.

(4) Fakir Baykurt, Gece Vardiyası, Remzi Kitabevi,
İstanbul, 1982, s.33.

(5) a.e., s.25.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Metinler(Örneklerle İnceleme)

3.1. Gece Vardiyası(Fakir Baykurt)

Gece Vardiyası

Kısa Hikâye

- Motiv : Ustabaşına verilen yanlış hediye.
- Olay yeri : BR.D. Münih-Dökümhane.
- Olay yılı : 1980'li yıllar.
- Dili : Kolay anlaşılır. Kısa basit cümleler.
Yer yer deyimler var. Almanya'da
yaşıyor olmasına rağmen köy dilini
halâ kullanmaktadır.

Fakir Baykurt, Gece Vardiyası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1982.

Örnek

: Üst kirpiği alt kirpiğine değmedi gözlerinin(s.33). "Ulan eşşek Ükkeş, nasıl yaptın bu yanlışlığı?"(s.33).

Ulan Ükkeş şu yaptığıın salaklığa bak!..."(s.33). "Nasıl ustonde duracaksın da, tavır alacaksın bre İlhami Efendi.

İmaj

: 1) Almanya'daki çalışma temposuna eleştiri. Akort çalışmaya karşı çıkış. Gece vardiyasında akort çalışmanın bıktırıcılığını vurgulayan cümleler.

"Gece vardiyasının bitmesine de tam 20 dk. vardı.... Sadece koltuk aralarından değil, belinden apışaralarından fışkırıyordu ter. Satte onbeşti istenen. Onyedi onsekiz çıkarıyordu. Altmış kilodan ağırdı kucaklayıp tablaya koyduğu, türpüleyip arabaya indirdiği parçalar. Sıkışsa yirmi de çıkarırdı ama tat yoktu. Bu kör vardiyada çalışmaktan bıkmıştı (s.25).

2) Gece vardiyasındaki iş konuları: "18x52'lik kıpkırmızı bir latanın, vincin zincirinden sıyrılıp çıkmasıyla

Konyalı Bekir'e çarpması, Bekir'in başını anında tozlu tavana sıvaması, kimsede moral koymadı. Kaçıncısıydı bu? Hep de gece vardiyalarında oluyordu...

"Altı saniyede bir iş kazası oluyor Federal Almanyada! Bunun % 69'u gece vardiyalarında! Çoğunluğu yabancı işçiler arasında! Onlar arasında da en çok Türklerde!..(s.25).

3) İzne gidiş ve dönüş= Hediye

Dünüre

Hediye

Mister Theo'ya

"İzne gidişleri de seyreltecekti artık. Ona hediye, buna hediye. Küçük verdiği büyük verdiği kıskanır. Kimseyi hoşnut edemezsin. Alacaklı alacaklı bakarlar yüzüne". Durma borçları, sorma borçları! Gelirken de boş gelemezsin. Ona terlik, buna rakı! şuna işlemeli köy çorapları, sırmalı cepkenler... Lokum getirsen beğenmezler... Yetsin artık! Enayilliği sürdürmenin hiçbir yararı yok!..(s.26).

Hediyeyi verirken önce beklenti yokmuş gibidir ama aslında beklenti vardır.

"İnan olsun Sayın Maister'im, aramızda boşboğaz çok, rüşvet deyen çıkar. Bir umduğun var sınırlar. Çok şükür rahatım iyi şunun surasında, ne umduğum olsun? Sadece sevip saydığım için getirdim. Sana derin bir sevgim, hemde saygım olduğunu bilirsin. Fabrika kapısında veremem. Evini bilmiyorum. Bilsem de gelemem. Bakarsın yenge ters anlar. Koydum istasyondaki, sizin "Schliessfach" dediğiniz bavulluğa. Anahtarında harfi, numarası yazılı. Alır atarsın arabanın yüklüğüne, geçer gidersin Schuabin'deki evine! Sakın aklına bir şey gelmesin. Seni tavlamak istediğimden filân değil, saygımdan..."(s.27)

Senden tek umduğum güler yüz, tatlı dil. Gece vardiyasından aldır, gündüz vardiyasına verdir de demiyorum. İnsanlığın var olsun..."(s.27)

Hediyeye karşı Alman'ın davranışı kayırma şeklinde "Oooo Ökkeş! Ben

biliyordum senin çok iyi bir işçi olduğunu her zaman! Ne gerek vardır buna? Bir duvar halısı diyorsun. Ama Ükkeş bitle çok pahalı değil midir sana?"(s.27-28)

Almanya imajı : Genel olarak Almanya'yı olumlu gözle gözlemiş, ama bunun yanında eleştirileri de var, bu eleştiriler fabrikaların çevre kirlenmesine yol açması, gelişen tekniğin getirdiği hıza ayak uyduran otomotiv sanayinin doğurduğu güçlükler.

"Geniş, düzgün çevre yolundan akan taşıt selinin içinden, şehir merkezine doğru yollandı. İstasyonun oralarda park bulmak zordu"(s.29)

"Yerden yukarı bir sürü baca yükseliyordu. Eritme fırınlarının yapıları bir acayip, kapkaraydı. Bacalar günün yirmi dört saatinde havaya zehir salıyordu. Şehrin üstüne sürekli olarak boz bulutlar çöküyordu.

Almanlar imajı : Mister Theo'yu görüş açısı.

Mister Theo çok değer verdiği bir ustabaşı. Türk işçileri ile ilişkileri

düzenli bir kişi olması, işten çıktığı gibi temizlenip giyinip işten çıkması" olumlu yönleri olarak ele alıyor.

"Senin değerini bir halıyla filân kıyaslanır mı hiç? Bir duvar halısının filân sözü olurmu senin yanında? Ben senin zatından dünya ahret hoşnutum!...(s.28)

"Kalkıp çabuk yanından Ökkeş'in dibine geldi Theo. Sol eliyle omuzunu okşadı, sağ eliyle elini sıktı. "iyi bir işçisin, iyi ybir dost! Çok istiyorum sizin Türkiye'yi görmek. Karım da istiyor çok. Bir tatilde gideriz belki..."(s.28).

Meister Theo, temizlenip, giyinip çıktı işçilerle birlikte(s.28-29).

Ancak bu olumlu yönlerinin yanısıra rüşvete açık kendi çıkarları için çok şey verebilen bir tip oluyor.

"İnan olsun sayın Meister'im, aramızda boşboğaz çok, rüşvet deyen çıkar....

"ne rüşvet, ne birşey! Küçük bir hediye. Bakarsın bir karar

Almanya, çeker giderim. Bir anmalığım kalsın evinin duvarında(s.27).

"Bunu bize getiren Ükkeş çok hoş bir adamdır. Türpülemeye çalışıyor. Ve diyorki! Gelin bizim memlekete, sizi şöyle ağırlarız, böyle ağırlarız!.. Tatilde gidelim istersen?..."(s.32)

Kendi cebinden birşey çıkmadığı, harcama-
dığı sürece ilişkiler düzenli ve olumlu.

"Hem halı getiriyor, hem bir şey istemiyor! Çok severim kendisini.." Kahvesinden bir yudum aldı. Sonra göz kırptı karısına. "Gece vardiyasında çalışıyor..."

Dostluk hediye ve rüşvetle ölçülüyor.

Carin: Kadının tipini şişko olarak tanımlamış. Hırçın kocasına ilgi göstermeyen, ancak kocasından hediye aldığı zaman mutlu olabilen bir kadın yani ailesiyle ilişkilerini maddiyata dayandıran bir tip.

"Şişko Carin'le tükenip giden yıllarına yanarak, sol yandaki bavulluğun kilidini açtı. Naylona sarılı halıyı aldı. "Oh!" çekti

içinden. Hoş bir etkisi olacaktı
Carin üzerinde..."(s.29)

"Karnının üstüne kapanmıştı
Carin. Sokuldu kendi bölümüne "Okşasam
kızır şimdi! Beni zorla yan yollara
itiyor! Uyansa! Sarılsa sıcak sıcak!..
Dokunsam kıvrır burnunu..." Carin
uyandı.(s.29)

Carin'in Türklere karşı olan tavrını eleştiriyor.
Çünkü Carin'de türkleri ve Türkiye'yi beğenmemeye
duygusu var. Önyargılı davranarak dinler arasındaki
ayrımı bile getirilen halde arıyor.

"Bıktım Türklerin rakısından,
lokumundan! Ben içmiyorum, sende
içmiyorsun. Lokumları Konrad da
yemiyor. Şişeleri, kutuları komşulara,
arkadaşlara taşıyorum durmadan.
Onlarında hoşlanarak almadıkları
yüzlerinden belli oluyor..."(s.30)

"Carin, "Yer mi kalmamış, dünyada?"
diyecekti, keyfini kaçırmak istemedi
kocasının, kendini tuttu.

Ama tam tersi oldu birden. Buruşa
kaldı yüzü. Nohut küçüklüğündeki
burnu kıvrıldı. "Olacak işi şimdi
şu?..." Minareli bir halıydı. Bir

yerden bilir, bulur gibi oldu İstanbul'un Sultan Ahmet Camisi'ni, Dikili Taşı'nı... Ama oldukça dumanlı... O dumanlı ortamda zihni çakmaklandı gene de: Bir Hıristiyan evine minareli halı sokmanın altında ince bir hınzırlık mı vardı yoksa? "Sanmam..." dedi kendi kendine. "Beceremezler o kadarını..." Güldü usulca: "Zavallı Theo! Kimbilir ne zorluklar çekiyor bu anlayışsız işçilerle çalışırken?" Düşündü: "Şimdi biz bunu astık diyelim duvara! Geldi eş dost, komşular, akrabalar, hem de babamgil: 'Ne oluyor? Bizim Theo Türklerle çalışa çalışa, bu kez de Müslümanlığa mı başladı? Ve sen Carin, buna gözmü yumuyorsun?' Böyle bir halıyı evin duvarına dünyada asamam!..." Hediyeği bıraktı yere. 110x180'lik halı ipektendi sanki, yumuşacık serildi divanın üstüne(s.31).

Bütün bu olumsuz sözlerin yanısıra Carin'in kalkarak eşine kahvaltı hazırlaması, banyoya yani temizliğe önem vermesi, işine zamanında gitme bilincinde olmasını övgüyle karşılıyor.

"Carin, yağı peyniri dizdi masaya. Kahve bardaklarını getirip koydu. Kahve süzülüyordu, yavaş yavaş. Banyoya gidip ağzını yıkadı. Silindi paklandı keseyle. Sekiz buçukta işe fırlayacaktı. Yatak odasına girdi çıplak. "Heey Theo! Kahvaltı hazır, kalk!..." dedi. Kalkıver çabuk(s.31)

"Tranvaya yetişeceğim Theo! Kafka sokağı uzak! Tam dokuzda işte olmam gerekiyor. Bankamızın müşterileri beklemesin..."(s.32)

Toplum yaşamı imajını ikiye ayırabiliriz.

Aile yaşamı: Sağlıklı bir sevgi saygı bağı görülüyor. Bireyler arasındaki bağıllık şekilsel ve monoton. Aile bağları kopuk. Bunun nedeni de karı-kocanın çalışıyor olması.

"Sen misin Theo?"

"Galiba..."

"Geldim galiba..."

"Güldü zorlamalı: "iyimisin Theo"(s.30).

"Tek çocukları vardı, kalkmış akşam hazır çantasını kahvaltısını

almış, çıkmak üzereydi. İkinci sınıfa gidiyordu. Konrad. Üptü oğlunu "Güle güle oğlum! Kapattı kapıyı."(s.31)

Alman aile gelenekleri, alışkanlıkları farklı. Her sabah kalktıklarında mutlaka duş almalarını, kahvaltılarını eksiksiz yapmalarını olumlu bulmuş.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, modern düşünce ve kültür'ün getirdiği karşılıklı bir anlayış ve paylaşma duygusu var. Eşlerin birbirlerine karşı saygılı davranıp ortaklaşa karar verebilen bir aile.

İsviçre Alp'lerinin karıyla kaplı resmi indirip yerine asabilirdi. "Carin uyansın birlikte asarız..." dedi(s.29).

Carin, yağı, peyniri dizdi masaya. Kahve bardaklarını getirip koydu. Kahve süzülüyordu yavaş yavaş. Banyoya gidip ağzını yıkadı. Silindi paklandı keseyle.(s.31).

Sosyal yaşamları ve türklerle olan ilişkileri: Herşeyden önce Schwabing'de oturması Meister'in maddi yönünün iyi olduğunu gösteriyor, çünkü Schwabing Almanya'nın pahalı semtlerinden. Apartmanda oturuyor, arabası var, estiği anda elmasuyu içebilmesi, kahval-

tılarında yağ, peynir vs. bulunması maddi yönlerinin iyi olduğunu gösterir.

Oturdukları apartman yeni yapıydı. Üçüncü kattaki dairenin zilini çalmayı gereksiz buldu. Belki halâ uyuyordu Carin. Otomobilin anahtarıyla aynı çengele bağlıydı evin anahtarı (s.29).

Kiloluk elmasuyu şişesini açmıştı. Bardaksız dikiyordu(s.27).

Frau Duman

Kısa Hikâye

Motiv : Bir Türk işçi ailesi gözüyle, Almanya'da doktor-işçi ilişkisi.

Olay yeri : BRD'de bir Alman(diş doktoru) doktorun muayenehanesi.

Olay tarihi : 1980'li yıllar.

Almanya: Çalışma koşulları açısından Almanya'da çalışma şartlarının ne kadar ağır olduğunu, Türk işçilerinin ne kadar zor şartlar altında çalıştığını, ekmek parası kazanmanın ne kadar güç olduğu belirtiyor.

Kocasının kömüre batık boynu,
bilekleri gibi kapkaraydı yüzü,
diş ağrılarından...

"Nasılsın Mehmet Ali? Canın
bir şeye sıkkın değil ya? Çok şükür
bir kaza belâ olmadan geldin! Sırt-
lanların, kaplanların ağzından
kurtarıp geldin ekmeğimizi!..(s.130)

Ben valla keşkek gibiyim. Batası
kömür çok yoruyor ve Melek! Bel
ağrılarım zorlayıp duruyor. Üç
beş kuruş alıyorum, ama nasıl anlata-
yım, kırım kırım tüketeyir insanı
bu kömür! Aynı zamanda korkulu
bir iş! Ama ne yapacaksın? Ele
güne el açmaktan iyi. Boş oturana
hiçbir yerde para yok...(s.131).

Modern yaşam olanakları veren bir ülke olarak
almanya: işçi ailelerinin Almanya'da modern yaşam
olanakları veren, onlara çeşitli sosyal olanaklar
sağlayan Almanya'yı bu açıdan olumlu olarak değerlen-
dirmiş.

Koşup kocasının azık çantasını
açıyordu. "Oh oh oh! Peynir ekmeğini
hep yemişsin! Maşaallah maşaallah!..."

Termosu götürüp yıkıyor, uzum suyunu getiriyordu(s.131).

"Üşenmeden yatak tembelliği yapmadan kalkıyor, tost makinesinde ekmek kızartıyor, yağ yerine Mehmet Ali'nin sevdiği Hollanda peynirinden sürüp üç tost yapıyor, bir haşlanık yumurta, bir elma, üç dört erik ayırıp naylon parçasına sarıyor, üzüm suyu dolu termosla birlikte çantasına tıkiyordu.

Evik çabuk giyinirken sütü dikiyordu Mehmet Ali(s.132).

Türklere özel iş yeri açma olanağı veren ülke olarak olumlu eleştirii.

Mehmet Ali Vatan Bakkalı'nın oradaki köşeyi dönesiye bakıyordu ardından(s.132).

İnsan sağlığına verilen önem ve Türklerin de bu konuya "zorunlu" olarak uyum sağlaması.

"Fırçala dişlerini!..." dedi Mehmet Ali.

"Çok ağrıyor ama..."

"Gene de fırçala, doktora ayıp olmasın! Çok da iyi adam(s.133).

Sağlık konusunda Türkiye'nin tam tersine sosyalleşmiş ülke olarak Almanya. İşçi istediği zaman, istediği doktora ve bizzat müracaatla gidebiliyor.

Selver geldi. Mehmet Ali sigortanın yolladığı hastalık kağıtlarını arayıp buldu. Kopardı bir yaprak. En üste soyadını, adını, ev adresini, sonra firmasını, karısının adını yazdı, en altına da imzasını attı(s.133).

Alman imajı : Daha önce bir kaç kez gittiği için doktoru iyi tanıyan işçi Mehmet Ali, onun hastalarına olan davranışları nedeniyle takdire lâyık görüyor. Doktorun muayenehanesinin temizliğini, bizdeki muayenehaneleri ile kıyaslama yapıyor ve onların muayenehanelerinin ne kadar düzenli olduğunu vurgulamış.

"İşte böyle bunların dişçileri!" dedi Mehmet Ali. Karısını aklının erdiğince aydınlatmağa çalıştı: Hepsinin bekleme odaları var. Ben bundan önce birkaç kez Doktor Festmann'a gittim. Onunki de böyle süt dök yala, sana nasıl anlatayım, son derece temizdi. Burada hiç sigara

20
içilmez bak! Yere mere tükürülmez.
Neysel sen diş doktorundan hiç korkma...
Ben bu adamı her görüşümde, Allahım
onu neden Müslüman yaratmadığına
şaşarım. O kadar iyi bir adamdır.
Hiç açıtmez(s.134).

"Adeti böyledir hep! Girenin
elini sıkar!..." diye fısıldadı
karısına. "Türkiye'nin doktorlarına
benzemez!..."(s.135)

Bu arada doktorun işçi hatta yabancı işçi
ailesine gösterdiği ilgiyi övgüye lâyık görüyor.
İnsanın insanca değerinin varolduğunu gösteriyor
ve bunun için Almanya'da Almanlarla yaşamayı beğeniyor.

"Güle güle Herr Duman! Güle
güle Frau Duman!..."...

"Lütfen yanım sıra Frau
Duman!..." dedi.

"Olur Herr Duman, bitte schön!..."
dedi Melek.

Güldüler birbirlerine... Birinin
adı "Deli Mehmet Ali", birinin
adı "Topal Melek"ti. "Burda olduk
Herr Duman, Frau Duman, şuna bak!..."
deyip güldüler(s.136).

"Frau Duman, bize biraz geç geldi. Ama çekmek yok. Kurtaracağız. Dolgular iyi olacak.."(s.135).

Türk-Alman ilişkileri: Hep aynı doktora gitmesi Türk'ün bağlılığını gösteriyor. Alman'ın yanındaki Türk işçi kızı ve melez, aslında Türkleri müşteri olarak daha çok çekmek için düşünülmüş bir işletmecilik olayıdır.

Üç yardımcısı vardı Doktor Langer'in. Biri Türk işçisi Bandırmalı Raif'in Alman Heike'den olma kızıydı. Mavi gözlü bir turnaya benziyordu(s.134).

Melek Türk kızının Almanya'daki yaşama uyum sağlamış olmasını normal karşılamaya çalışsa bile, yine de yargılıyor.

Ama bugün onun, yarın bunun motosikletinin ardında, ayda bir oğlan değiştiriyor, tek sözcük de Türkçe bilmiyordu. Kapıyı o açtı. Mehmet Ali usulca, "Değmezsin ama..." dedi içinden, selamladı gene de Rose'yi!(s.134)

Alman kadınları genellikle yalnız gelip gittikleri için bayan Duman'ın kocasıyla gelip gitmesini hoş karşılamıyorlar.

Alman kadınları genellikle yalnız gelip gittikleri için, Mehmet Ali'nin karısının yanında bir koruyucu gibi gelip gitmesine de şaşıyorlardı(s.137).

İşçi ile Dişçi

Kısa Hikâye

Motiv : Bir Türk diş doktorunun muayenehanesine giden Türk işçisinin yaşadığı bir gün.

Olay yeri : BRD. Lünen

Olay yılı : 1980'li yıllar.

Dil özellikleri: Günlük konuşma diliyle yazılmış bir öykü. Hatta cümleler bu öyküdede kısa ve kolay anlaşılır.

Almanya: İnsana iyi bir gelecek sağlayan, mutluluk ve güvence veren, insanca yaşamın var olduğu bir ülke olarak Almanya Türk işçilerinin ideallerini süslüyor.

Almanya'ya yazılalı dört yıl olmuştu. sırası gelmiyordu bir türlü. Sattı savdı, rüşvetler verdi, torpiller patlattı. Umutları artık Almanya'da işçi olunca gerçekleşecekti.

Adnan büyüdü, ana sınıflarını düzenli geçemedi. Düzenli okuyamadı. Geri zekâlılar okulundan sanat kurslarına aktardılar. Çok gücüne gitti çocuğuna geri zekâlı denilmesi. Oysa mühendis, hemde yüksek mühendis olacaktı!..(s.141)

İşçinin yanısıra bir diş doktorunun da Almanya'dan geri dönmemesi ilginç. Doktorda Almanya'da çalışmayı cazip bulanlar arasında olmalı.

Onaltı yıl önce gelen işçilerle "bir kaç yıl için" gelmiş, bir daha da dönmemiş olan dişçi Neriman Ercan, Hüseyin'i koltuğa oturtup, ağzına şöyle bir baktığı zaman, "Behey kafasız! Nerelerdeydin şimdiye kadar?" diye çıkışmalıydı belki. Ama çıkışmadı...(s.142)

"Emeklerine yazık be ablacığı!.."(s.1)

"Hayır hayır! Yazık değil! Hemde çekilmeyecek dişleri çekersem Alman hükümeti sorar benden!..." Güldü, göz kırptı. Dişçi Neriman.(s.142)

Almanlar imajı: Almanların aşırı alkol almaları nedeniyle onların sürekli sarhoş olmalarından ve

sabahları da kusmuklarını süpürmekten nefret ediyor.

Alman ayyaşları Deutsche Bank'ın, Dresdner Bank'ın, Volksbank'ın diplerinde sızar kalırlardı. Polisler sabahları toplayıp gösterirdi. Kusmuklarını süpürürken cinslerine cibiliyetlerine söverdi hepsinin(s.141).

3.2. Barış Çöreği(Fakir Baykurt)

Barış Çöreği

Yazar

Kısa Hikâye

- Motiv : Bir yazarın öğrenciler üzerinde bıraktığı etki.
- Olay yeri : BRD Oberhausen'da bir okul.
- Olay yılı : 1980'li yıllar.
- Dili : Kolay anlaşılabilen cümleler. Kısa ve basit. İşçilerin konuştuğu Almanca'ya yer vermiş.

Fakir Baykurt, Barış Çöreği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1982.

Kömür ocaklarıyla fabrakıları
hepsinden çok Babalarımıza
"Gastarbeiter" diyorlar(s.7).

"Anlatın bakalım nasılsınız?
Neler yapıyorsunuz Almanya'da?"

"İyiyiz, gut'uz! Almanya hep
gut! Türkiye zaten gut! Alles Gute!.."
dediler(s.9).

İmaj: Almanya'daki Türk işçilerinin ve çocukla-
rının Almanya'daki güçlükleri ve çocuklara eşit
okuma hakkı verilmeyişi. Türk işçilerine Almanların
ev vermek istememeleri üzerine barakada kalmak zorunda
oluşları.

İşçi çocuklarına özellikle Türk işçi çocuklarına
alman çocuklarıyla eşit okuma hakkı verilmeyişine
karşı getirdiği eleştiri.

Babam burada tam yedi yıl tekbaşına
kaldı. Süründü "heim" denilen baraka-
larda(s.7).

Oturup arkadaşlarla dertleşiyoruz.
İki arada, bir derede geçip gitti
çocukluğumuz. Okullarımızı doğru
dürüst okuyamadık. Bir baltaya
sap olamadık. Arada ziyan olduk
sayıyorum kendimizi. Şimdi okuduğumuz

okul (Albert Schweitzer Hauptschule) önü mesleğe açık bir okul. Ama meslek filan öğretmez sadece insanın önünü tıkar. Liseye, üniversiteye öldürsen yollamaz. Bu tür ortaokullara düşenlerin sonu işçi olmaktır. Diploma alabilirsek, bizde işçi olacağız... Yani bu bile zor bize...

Almanya imajı: Türk işçilerinin, Almanya'yı ikinci vatanları olarak görebilmeleri ve zorunlu olarak Almanya'da herşeyi iyi değerlendirmeleri:

"İyiyiz, gut'uz! Almanya hep gut!"(s.9). Yalnız kalınca babam "Nasıl değilmişiz? Bal gibi göçmeniz!.." diye söylenir. "Almanya bizim ikinci yurdumuz. Sanırım sizinde yurdunuz olacak..."(s.8).

Bunan yanında eleştirmeleri fabrikaların çok oluşu, hava kirliliğine neden oluşları:

Ama bilmiyorum kömür ocaklarının yukarısı mı, fabrikaların aşağısı mı? Her yanı kamyş gibi fabrika bacası! Gökleri her zaman dumanlı! Bir yandan Duisburg'a bir yandan Bottrop'a, Mülheim'e ekleniyor.

Büyümüş, bitişmiş onlarla. Bir sürü okulu, kilisesi, pazarı, parkı, spor alanı, yüzme havuzu, mağazası, mezarlığı var. Kömür ocaklarıyla fabrikaları hepsinden çok...(s.7)

Almanlar imajı: Almanların geçimsiz olduklarını, hele Türk işçileriyle hiç anlaşamadıklarını belirtmiş. Almanların, Türklerin kendilerine uyum sağlayamamalarının nedenleri arasında Türklerin suçlu olduğunu değilde kendi suçlarını aramaları gerekirken, yükü yine Türklere yüklemelerine getirdiği eleştirir.

Birer fidan gibi sökülüp getirildiğiniz oradaki toprağınızdan. Ama buradaki toprağa yerleştirilmediniz. Hiç bir yere kök salmadınız. Attılar açığa, kurudunuz. Ayıptır bu! Bunu yapanların ayıbı! Şimdi de yalan söylüyorlar, kendinizin, yada babalarınızın kusuru gibi gösteriyorlar bunları. Bu derece de yüzsüzlür!...(s.10)

Barış Çöreği

Kısa Hikâye

Motiv : Bir türk kız çocuğu ile alman çocuğu

arasında geçen bir sevgi ilişkisi.

Olay yeri : BRD. Essen'de bir işçi evi.

Olay yılı : 1980'li yıllar.

Dil Özellikleri: Kolay anlaşılabilir, basit cümleler. Abartmalı kelimeler kullanılmamış. Kısa, öz cümleler kurulmuş, sade bir uslûp kullanılmış.

Adım Cevriye, Küçüğüm. Daha büyümedim.

Türkiyeden geldik.

Merdivenlerden ölü gibi çıktık.

Olanı biteni olduğu gibi anlattık.

İmaj: Pozitiv yönden ele alırsak Almanya her tür milletten insanı barındıran, işveren olumlu bir ortam. Ama! Onları belirli bir yerde yerleşme zorunluluğunda bıraktığı içinde bir "Getto".

Adım Cevriye. Küçüğüm. Daha büyümedim. Türkiye'den geldik. Essen'de eski bir evde oturuyoruz. Bir sürü arkadaşım var. Alman'ı, Yunan'ı, Yugoslav'ı bir dünya çocuğuz. Hemen yakınımıza yapılan yeni konutların ortasındaki oyunlerine dalıyoruz. Biz eski evlerin çocukları, onlar

onüç, ondört katlı yeni konutların...(s.13).

Almanya imajı: İstedikleri gibi yeme içme olanağını veren, bolluk olan ve Türkiye'deki yaşam şartlarına göre lüks bir ortam hazırlayan bir ülke olarak Almanya Türkleri oraya çekiyor.

Martin'le bizim eve gidiyoruz. Annem muzlu süt veriyor(s.14).

Bütün gün oturduk Martin'le. Yeniden muzlu süt içtik. Almanya'da çok vardı bundan(s.16).

Almanlar imajı: Bir çocuk gözüyle, bir Türk'ün bir Almanı sevmesi olumlu bir imaj. Bu da insanlar din, dil, ırk ayrımı olmaksızın birbirlerini sevebilirler, birbirleriyle uyum sağlayabilirler demektir. Bu sevgi, her ne kadar çocuk gözüyle bir evgi, ön yargısız ve saf bir sevgi isede yazar, farklı milletlerden de olsa insanların birbirlerini sevebileceği imajını taşıyor.

Ben en çok Martin'i seviyorum. İyi bir Alman. "Cevriye gel!..." diyor, elimden tutup kaldıraçlara çıkarıyor. Birlikte kayıyoruz. Hoş oluyor. Salıncaklarda sallanmakta hoş. Atlar, atlı karıncalarda var,

bayılıyor. Sonra geçip kum havuzlarında atlıyoruz. "Yorulduk yeter artık!" diyorum, Martin darılıyor. Elimden tutup, "Haydi sizin oyundan oynuyalım!" diyor. Bizim evcilik oyunundan demek istiyor(s.13).

Çocukların oyunları sırasında anne-baba olmaları bir Türk kızı ile Alman gencinin(veya tersi) evlenip, bir yuva kurabilecekleri yolunda bir imaj, her türlü karşı çıkışlara rağmen Türkler Almanları yinede seviyor.

Ben anne oluyorum, o baba. Üç tane beş bebek yaptım. Ama Martin'le anlaşıyoruz. "İlle bir tane olsun" diye diretiyor. Ee, olmuşlar! Ne yapalım atalım mı onları?(s.13)

Martin'le bizim eve gidiyoruz. Annem muzlu süz veriyor. Ninem Martin'i çok seviyor: "Bu böyle ne güzel oğlan, sarı saçlı, bilye gözlü!" diye okşuyor onu.

Ninem bizimle oturuyor. Onun masallarını Martin'e çeviriyorum, bayılıyor. Bizden ayrılmak istemiyor. Onun ninesi Yaşlılar Yurdu'ndaymış,

Dortmund'ta. Ara sıra gelip yarım gün kalırmış. Ben daha görmedim(s.14).

Ama onların bazı tutumlarını begenmedikleri için eleştiri de getirebiliyor.

Ninem haykırdı birden:

"Hayır, olamaz! Eğer bir çocuk arkadaşını götüremiyorsa o eve "Bizim evimiz!" diyemez. Çok yanlış bu Alman'ın yaptığı!..."(s.15)

Türk gelenek ve göreneklerine göreters düşen bir olay olarak yaşlıların bakım yurdunda olmasını tuhaf karşılıyor.

Ninem bizimle oturuyor. Onun masallarını Martin'e çeviriyorum, bayılıyor. Bizden ayrılmak istemiyor. Onun ninesi yaşlılar yurdundaymış. Dortmund'ta. Arasına gelip yarım gün kalırmış. Ben daha görmedim(s.14).

Ninem kraliçe gibi sedire oturmuş hırka örüyordu.

Türklerin bu denli sevecen yaklaşımlarına karşın, Almanların halâ katı kurallarını korumaları, yanlış bir tutum. Bu tutum Cevriye'ninde dediği gibi birbirine yabancı olan iki toplumun birbirlerine

yaklaşma sağlayamamasına neden oluyor. Nitekim ailesinin yabancılara olan bu yanlış tutumunu çocuk ağlıyarak protesto ediyor.

Martin'i bir türlü yatıştıramadım.
Hep ağladı, ağladı. Onu yalnız bırakırmıyım? Tuttum bende ağladım.

Toplumsal ve sosyal yaşam yönünde almanlar; Herşeyden önce modern binalarda, konforlu yeni yapılar- da gelişen teknolojiye ayak uydurarak yaşıyorlar. Lükse alışkın bir toplum; Ancak yabancılarla olan ilişkileri hiç yok denecek kadar az.

"Haydi bizim eve gidelim. Bizim ev değişik. Bizim ev yeni. Bizim evin asansörü var. Televizyonumuz renkli..." dedi.

Buna çok sevindim. Uçacaktım. Hemen koşa koşa gidip o yüksek konutlardan birinin kapısına vardır. Martin zile bastı. Çaldı uzun uzun. yukardan bir ses:

"Kim oo? Martin, sen misin?"

Aşağıda Martin: "Benim anneciğim..."
Kapıyla ev arasında ses düzeni vardı demek. Bunu ilk görüyordum. Kapıyı açmadan denetliyorlardı: Zili çalan kim? Gelen neci?

"Yabancı arkadaş istemem Martin?
Öte berilerimizi çalar getirme!.." (s.14).

Almanların sosyal yaşantılarının iyi düzeyde olması, maddi olanaklarının fazla olması, belkide bu tür kızını çeken nedenler arasında. Almanlar önceleri önyargılı davranış Türklerle sınırlı olan ilişkilerini daha sonra çocuklar sayesinde gerçeği görerek genişletme çabalarıyla yazarın övgüsünü kazanıyorlar.

Gerçekten güzel bir sofraya hazırlanmışlardı, çok beğendik. Susamlı, anasonlu çörekler, elmalı, çikolatalı pastalar, güzel meyve suları, daha neler neler! Oturup hepsini yedik içtik. Marltin'in annesiyle babası bizleri ayrı ayrı kucakladılar, böylece barıştık.

Sonra çay getirdiler. Yanında bademli, susamlı, bir çörek daha vardı. Böyle bir çöreği ilk görüyordum. ninemden sordum:

Kaçtım Ne Yapayım

Kısa Hikâye

Mektup formu ile yazılmış bir öykü. Form

bakımından hikâyeciliğe yeni bir şekil getirmiş. Mektubu yazarken değişik bir form kullanmış, araya kendi eleştirilerini de koymuş.

"Satırlarımı okuyunca şaşıracaksınız! Ummadığınız bir iş yapıyorum. Bunda epeydir kararlıyım. Bu kadar açık konuştuğumu görünce kızacaksınız.

Böyle başladım. Bağışlamak ve hoşgörmek ne söz aslında? Küplere binecekti. Bile bile böyle yazdım. Kalbi vardı. Şak diye düşüp ölmesin dedim.

- Olay yeri : BRD
- Olay yılı : 1980'li yıllar
- Motiv : Almanya'daki yaşama önceleri uyum sağlayamayan, ancak ailesine göre daha çabuk adapte olmayı başarabilen bir Türk kızının öyküsünün ardında yatan gerçekler.
- Dil özelliği : Kısa ve kolay anlaşılabilir cümlelerin yanı sıra, halâ daha köylü şivesini kullanıyor.

"Onbeş yirmi gömleği sen ne yapacaksın arkadeş, dükkân mı açacaksın? diye soruyor(s.118).

Almanya imajı: Bu defa Almanya aileleri birbirinden ayıran bir ülke olarak karşımıza çıkıyor. Almanya işçilerimiz için bir istikbal veriyor ama, aileleri birbirinden ayırması eleştiri ortamı yaratıyor. Bu durum halâ daha sürmektedir.

"Biliyorsun, sana Türkiye'den de mektup yazardım. Anamın, kardeşlerimin zlemlerimizi anlata anlata bitiremezdim. Hepimizi bırakıp gelmiştin. Burada para kazanıyordun. Ama biz orada sensiz, çok çok perişan oluyorduk. Yanına gelmek için ırpınıyorduk. Babası yabanda olan çocukların durumu kolay olmuyor. Anaları bunaldıka dövüyor(s.116).

Almanya'ya gelecek için gelmiş. Gelecek ve iş ümitlerini Almanya'ya bağlamışlar.

Dünyada bütün arzumuz, gerçekten senin yanına gelmekti. Bir gelsek, bütün dertlerimiz dinecekti. Anamın yüzü gülecek, bizi sık sık dvmeyecekti(s.116).

Ancak gelecekte bir şeyler yapabilmek ümidi ile geldikleri Almanya'da, onlar gibi insanca yaşamaya başlamaları, onlar gibi lükse alişmaları, yani avrupa-

lılaşmaları hiç birikim yapamamalarına neden oluyor ve bu yüzden Almanya'ya geldiklerine pişman oluyorlar.

'Bir bakıma, itler gibi pişmanım şu Almanya'ya geldiğime! Haydi kendim geldim, sizi niçin getirdim? Şurada birkaç yıl daha çalışıp, kazandığımla Acıpayam'da bir dükkân açayım, köyden iliştiğimizi temelli keseyim diyordum. Ama kasabada ayağını sallasan dükkâna değiyordu. Çok para olmalı da mağaza açmalıydık. O da bizde yok! Kalalım birkaç yıl daha diye diye bugünlere geldik. Sizleri getirdim, harcımız derdimiz arttı. Kazandığımızın tümünü burada tüketmeye başladık(s.117).

Almanlar imajı: Yetişkin bir kızı olan Türk aile babasını gözüyle Almanlar; Kızının keskinlikle almanlarla ilişki kurmasına, arkadaşlık etmesine karşı.

Kız Nurten! Bak sana söylüyorum. Alman oğlanlarıyla sakın konuşma okulda! Çok serseri olur onlar! Kız tavlamayı iyi bilir. Karnaval pişleri! Geldik şuraya, bokumuz çıktı, kokumuz çıkmasın, ama kızım!... (s.118).

Türk kıızı gözüyle Almanlar: Türk kıızı kendi neslinin birçok nesline göre, almanlar hakkındaki düşünceleri daha olumlu, bu da genç kıızın Almanya'da yetişmiş olması nedeniyle onlara daha kolay uyum sağlayabilmiş olmasını göstermektedir. Ama yinede kendisini ailesinin sürdürögelmiş olduğu Türk gelenek-göreneklerinin etkisi altında, ancak bunlara da karşı çıkabilecek derecede uyum sağlayabilmiş. Alman-yadaki eğitim sistemini takdir edebiliyor, derslerde sexesuele eğitimin olduğunu mektubunda yazabilen, dili, dini ve ırkı ne olursa olsun iki gencin birbirini seçebileceğini ve insanın karşısındakine güven duyması gerektiğini, türk aile yapısının kadın-erkek ilişkileri üzerine kurulması gerektiği gerçeğini kabul edebilen bir genç kıız.

Oysa derslerimiz arasında, iki cinsten gençlerin birbirlerini tanıyıp öğrenmesinin, evlenip yuva kurmasının konuları da vardı. Bir gün sınıf öğretmenimiz Franz Horbach, bir film getirip gösterdi. Şimdi uzun uzun anlatmanın gereği yok, ama baştan sona o konuyu işliyordu. Ottan çiçekten, hayvandan horozdan yola çıkarak, erkekle dişinin ilişkisini öğretiyordu.

Cinsel sağlığı korumayı, çocuk yapmayı yada yapmamayı anlatıyordu... Ben ağzımı açıp sözcük konuşmadım.

Sınıfımızda Manfred diye bir oğlan vardı: Çok sessiz bir kız olduğun için seni beğeniyorum diye yanıma sokulmaya başladı. Tersledim kendisini. Oysa içimin duyguları bambaşka idi. Yeşil üzüm gözlü, ince uzun boylu, yakışıklı bir oğlandı. Öteki kızlar onun için ölüyordu. Ama o beni beğiniyordu. Derslerde gözüm takılıyordu ara sıra. Sanki yakın akrabalarımızdan biri gibi ılık ılık bakıyordu bana. Bende ona baktım mı, yüzü allanıyordu..."(s.118)

"Sevgili Babacığım!"

"Senden gerçeği saklamanın gereği yok. Günler ilerledikçe, Manfred'e içimin ılıması arttı. Ona sokulma istekleri duymaya başladım. Güçlü, uzun kollarını kanat gibi üstüme gereceğinin güvenini veriyordu bana(s.120).

Toplumsal ilişkiler: Almanya'da gençler birbirlerinin evlerine gider toplumsal bağlarını geliştirme yollarını denerler. Türk genç kızıda bu ilişkiye ayak uydurma çabası içinde ve onların bu davranışını olumlu karşılıyor.

Sınıfımızdaki kızlar, erkek arkadaşlarının evine gider, konuşur, çay içer, müzik dinlerdi. Marfred beni birkaç çağırdı. Aman Allah! Hiçbirine olur diyemedim. Bir tek gün onların, yada başka birinin evine gidemedim(s.120).

Fakat Türk geleneklerine ters düştüğü için bu isteğini yerine getiremiyor. Okulun eğlence günlerine katılması gerektiği bilinci ile eğlencelere katılıyor, ancak içinde her zaman bir korku taşıyor.

Okulumuzun eğlence günlerinde, kızlar oğlanlardans ediyor, ben kedi gibi bir köşede büzülüyordum(s.119).

Bütün bunların ardından, genç neslin Almanya'ya daha kola uyum sağlayabildiğini, ilişkilerinin karşılıklı olabileceği -daha doğrusu olması gerektiğinin bilincinde olduğu- düşüncesinde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zira genç nesil, toplumlar arası

Motiv : Almanya'daki Türk İşçilerinin çalışma ve yaşam şartları.

Olay yeri : BRD.

Olay yılı : 1980'li yıllar.

Dil özellikleri: Kısa cümleler, anlaşılması kolay, sade bir uslûp kullanılmış.

"Kapının üstündeki saat tık etti."(s.17)

Kömür işçiliğinde bulduğu bel ağırları belki dinerdi(s.45).

İki tane karı gelip geçmiş elinden (s.61).

Almanya imajı: Aileleri bölen politikasıyla Almanya yeriliyor. Düzeltilmesi isteniyor.

Karıyı, kocasından ayırıp zarplı mıknatıs gibi kendine çeken Almanya (s.95).

Diğer hikâyelerde değindiği gibi burada da hava kirliliğinden ve çevre sorunlarından bahsetmiş. Hava kirliliğinin nedenleri kimyasal açıklamalarla bilinçli bir biçimde açıklanıyor.

Almanya'nın aydedesi yok mu? Yok!
Almanya'nın bol bol dumanı var!...(s.7)

Buraların havasını görmüyor gibi konuşuyorsun değil mi? Şu kabaran bulutlara bak! Kükürt di oksit, karbon dioksit(s.16).

Almanya'da çevre sorunu! Kendileri de bu gidişten memnun değil! Kendileri de memnun değil. Bir özeleştiri var. Gürültüde insan sağlığını tehdit eden sorunlardan.

Kazmış kaldırmış, çimento yapmışlar hepsini görmüyor musun. Her yer çimento ya da asfalt kaplı yurdumuzda! Bir arkadaşım "Dağ Masalları" yazmak istiyor ama yazamıyor. Çünkü şimdi dağlarımız yok! En güzel kırlarımız yok(s.304).

Almanya'da çalışma ve zaman bilinci. Bu hıza uymayan şikâyetçi. Yan gel yat anlayışına uymaz.

"Uçuyor gâvurun yurdunda zaman!
Ah gözünü sevdiğim Türkiyesi cennettir,
cennet! Ne ivmek vardır, ne kıvramak.
Yaz kış ilkbahar, sonbahar, kağrı
tekeri gibi yavaş gider! Koştur
babam koştur, Almanya'da! Kalp
hastası olduk hepimiz!..."(s.278)

Ekonomi ve ticaretle insan satın alma psikolojisine verilen önem. Aldatmaca ile satış arttırma politikası. Alman ekonomiyi çok iyi bilir.

Neden, böyle dokuzlu, doksan dokuzlu oluyor Almanya'da fiyatlar?... Şuna adam adam 5 deseler ya! Böyle diyerek çocuk mu kandırıyorlar?

Almanya'da sağlık hizmetlerinin köye kadar inmiş olması olumlu bir bağlayıcı.

Birinciyi, "Meerbusch" diye bir köyde doğurmuştu. Ama ne olsa alman köyü! Ebesi hemşiresi, haber verirsen doktoru koşup geliyordu(s.49).

Almanya'da sanayi ve teknolojinin gelişmiş olmasını, çevre kirliliğine neden oluyor gerekçesi ile hernekadar eleştiriyor isede, ilerleme ve zengin olmak için sanayininde gerekli olduğunda yatsımıyor.

Fabrikaları durmadan makina motor yapar. Alman çok çok fencidir. Şükrü emmi öhho!... Alman bu! Her yanı ince mal yapan fabrika! Gökleri kemiş tarlası gibi baca! Her fabrikanın ayrı enerji santrali var, kaynatır madenleri! Güneşin yüzü görülmez dumandan!..(s.62)

Almanya'ya olumlu olumsuz bakış açıları var. Ama ne olursa olsun Almanya yine de herşeyden, her yerden üst düzeyde.

Ama Avrupanın en ortasına gelip durduk işte! Uygarlık diyorsan burası! İnsanlık diyorsan o da burası! Daha ötesi yok herhalde! Dünyaya dana gelip öküz gitmek olamaz(s.248).

Almanlar imajı: Almanların(avrupalıların) en önemli özelliği "lütfen" sözcüğünü kullanmasıdır.

Renate hanım da kuştüyü yastakla döver. Almış eline vurur hanım hanım: Bitte bitte konuşur!... Herif sıkmış karının ümüğünü, öldürecek! Renate hanım: "Bitte bitte!" (s.226).

Bütün Alman kadınları kötü kadındır imajını yıkmak isteyen cümleler kullanıyor.

Deri ceket giyindiğine bakmayın, çok ehli namus bir kadındır.

Almanlar'da konuk sever insanlardır. Ama bizim işçilerimizin tutumları bazen olumsuz oluyor.

"Bir çayını içeyim!" dedim.
 Alman Oma getirip koydu önüme.
 İçer miyim? Onun sürdüğü reçeli,
 yağı yermiyim? İçmedim yemedim,
 diye belki bana çok kızdın(s.211).

Almanların insan sağlığına, hele de anne adaylarının sağlığına verilen önem gerçekten çok büyüktür. Bu yüzden sağlık merkezlerinde çalışan personel gerçek bir görev bilinci içindedir. Kural ve yönetmeliklere uyum onları başarıya götüren nedenler arasındadır.

Rita sancıyı ölçen aygıtı göbeğin üstüne getiriyordu. Arada bir ibre fırlıyor, çılgın gibi gidip geliyordu sağa sola. Acımadan, sevinmeden, üzülmeden, taş gibi bir suskunlukla, aygıtların yerini değiştirerek yapıyordu görevini(s.121).

Hümanist, insan sevgisinin onlarda da var olduğunu yazan cümlelere de rastlıyoruz.

"Bizim de var görgümüz! Biz de insanız az çok! İçin! Yaşa benim saçlarını her zaman erkek gibi kısa keser, canı kelebek gibi ancak bir sıkımlık, ama insanlığı ölçülmez Oma'm, çok yaşa! x

3.4. Duisburg Treni(Fakir Baykurt)

Dil Kursu

Kısa Hikâye

- Motiv : Duisburg'ta bir demir çelik fabrikasında, Türk işçiler için düzenlenen dil(Almanca) kursu.
- Olay yeri : BRD. Duisburg'ta Demir-Çelik fabrikası.
- Olay yılı : 1980'li yıllar.
- Dil özellikleri: Diğer öykülerinde olduğu gibi bu öyküsünde de kısa ve anlaşılır cümleler kullanılmış. işçi diline yer verilmiş.

Ahmet Kaya kendini yedi bitirdi. Malatya'lılar toplanıp geliyor, Konyalılar dağılıp gidiyordu.

Fabrika yöneticileri ücret ödeyip sonunda bir Almanca öğretmeni tuttular

"Git babam git! Öğrenilmez bu Almanca! Bir tek "o" demek varken, niçin öyle "er", "sie", "es" çıkarıyorlar karşımıza?"(s.18).

"Oh bee! Herif Türkçeyi ne güzel öğreniyor? Ama bana lütfen deme! Lütfen hanım dilidir..."(s.19)

İmaj: Almanya'nın dış dünya ile olan ilişkisinde Ren nehrinin önemini, taşımacılıkta Ren nehrinden nasıl yararlanıldığı. Fabrikalar diyarı Almanya'ya işsizliğe çare gözüyle bakış. Almanya'da dil bilmeyen işçilere sağlanan olanaklara olumlu eleştiri.

Duisburg'taki koca demir çelik fabrikalarını getirip Ren'in kıyısına kurmuşlardı....

Mallar Afrika'ya, Amerika'ya, Asya'ya, Afgan yaylalarına, Çin köylerine kadar gidiyordu(s.14).

Türklerin almantoplumuna uyum sağlayamayışını Metafolik ifade ile anlatmış.

Yurtlarında iş bulamadıkları için, akın akın Almanya'ya gelip, bu azman fabrikalarda iş bulan yabancılar arasında Türkler çoğunluk-taydı. İlkin beş yüz, bin iken, giderek sadece bir tanesinde beşbin oldular. Toplam ondört bin işçinin içinde, suya karışmayan zeytinyağı

gibi üstte dolanıp duruyorlardı. Bundan hem firma yöneticileri, hemde kendileri yakınıyorlardı.

Almanya: Almanya Türkler için gelecekte iyi imkânlar sağlıyan, kolay iş verebilen fabrikalar diyarı.

Almanya'daki işçi ücretlerinin ödeme sisteminin kolaylığı etkiliyor ve cazip geliyor. Bunun yanında alman işverenlerinin yaşadıkları sade ve mütevazı yaşam türk işçilerinin üzerinde kültür şoku yaratmış.

Yurtlarında iş bulamadıkları için, akın akın Almanya'ya gelip, bu azman fabrikalarda iş bulan yabancılar arasında Türkler çoğunluk-taydı.

Ay sonlarında ücretleri, doğruca bankalarda adlarına açtırılmış hesaplara yollandığından, saymanlığa, özlük işlerine, laboratuvarlara yolları düşmüyordu.

Duvarları desensiz kâğıtlarla kaplı, masalarının üstü çuha örtülü bu odada kendilerini başka bir gezegenin kayıt işlemleri yapılan odasında sandılar(s.15).

Almanlar: Almanya'daki işverenler yabancı işçilerin kendilerine uyum sağlayabilmeleri için dil bilmelerinin şart olduğu tezini savunuyorlar. Gerçekten de iki toplumun hatta toplumdans önce, iki yabancı insanın birbirini anlayabilmesi için ortak bir dili bilmeleri gerekiyor. Ve bu konuda alman işverenler yaklaşımlarını olumlu buluyor.

"Efendim önce dil" diyordu fabrikanın bilmiş yöneticileri.

"Haklı söylüyorsunuz! Dil olmayınca anlaşma olmaz. Kaynaşma hiç olmaz!" diye karşılık veriyordu. Türklerin önde gelenleri(s.14).

Ama kurs için kimse bir araya gelmiyordu. Fabrika yöneticileri "Birleşin! İki üç grup olun. Öğretmenler bulalım size.." diyordu(s.15).

Fabrika yöneticileri ücret ödeyip sonunda bir Almanca öğretmeni tutular. Özlük işleri bölümünün orta büyüklükte bir odasını derslik olarak ayırdılar(s.15).

Fabrikadaki dil kursuna, basın-televizyon'un ilgi göstermesini olumlu buluyor. Çünkü Almanlar işçilere dil öğretmek suretiyle onları toplumlarına

kazandırmak istiyorlar. Daha da önemlisi insan eğitim imajı, işçilerin dil öğrenmesi halinde verimin daha da yüksek olacağını bilincindedeler. Fabrikalarda dil kursları için fonların ayrılmı olması da olumlu bir yöntem.

Yöneticiler:

"Basamak, basamak! Önce üç ay! Bakarız iyi gidiyor, yaparız altı ay! Bakarız gene iyi gidiyor, yaparız dokuz ay! Böyle böyle bir yılı bulur. Çünkü fonlarımız var..."(s.16)

Fabrika yöneticileri açılış söylevi vermeye, fotoğrafçılar gazete ve dergiler için resim çekmeye geldiler. Radyo ve televizyondan da adamlar çağırılmışlardı, ama onlar, "Biz en iyisi bitiriş törenine gelelim! İşçilerle çevirmensiz konuşuruz, daha iyi olur..." dediler (s.16).

Alman imajı: Burada anlatılmak istenen Alman Martin Kulemann adında bir Almanca öğretmeni. Bu defaki Alman yine olumlu yönden ele alınmış. Çünkü; Almanca öğretmeni Keulemann gerçekten de gerek ülkesinde almış olduğu eğitim yönünden -burada her zaman olduğu gibi, Almanya'daki eğitim sistemine yine

övgü var- gerekse Türk'lerle kurduğu bağlantı, sağladığı iletişim yönünden övgüye değer bir öğretmen. Bir öğretmen olarak Keulemann'ın kendisinin eğitime verdiği değer ortaya çıkıyor.

Almanca öğretmeni Martin Keulemann adında mavi göz, sarı bıyık biriydi. Köln Üniversitesi'nin Alman Dili ve Yazın Bölümü'nü bitirmiş şu anda Duisburg Halk Yüksek Okulu'nda çalışıyor(s.15-16).

Martin Keulemann, "On dört kişi hiç de fane değil! Ama devam tam olmalı!" diyordu(s.16).

İlk ders zor belâ bitti. Martin Keulemann tahtadaki 26 harfi defterlerine yazmalarını istedi: "Daha dersin başındayız. Başından birşey anlamayabilirsiniz. Asıl bundan sonra gelecek. O zaman çok öğreneceksiniz. Haydin yazın bunları!.." dedi(s.17).

Öğretmen Keulemann'nın işçilerle kolayca irtibat sağlayabilmesi ise gerçekten olumlu bir yöntem, zira öğretmen Keulemann Almanca dili öğretmeye çalıştığı işçilerden Türkçe'yi öğrenerek onlara daha kolay yaklaşabileceğini düşünmüş.

"Oh bee! Herif Türkçeyi ne güzel öğreniyor? Ama bana lütfen deme! Lütfen hanım dilidir..."

"Oldû!..." diyordu Martin(s.19).

İki hafta sonra Banazlı Ümer, "Ulan bizim gavuroğlu Türkçeyi kaptı!" diye bağırdı. "Alman bu, kapmaz mı?" dediler(s.20).

Üçüncü ayın sonunda Martin Türkçe'yi süktüğünde, Türkler daha Der, Die, Das'la uğraşıyorlardı.

"Herif Kardeşim dil küpü! Almancadan başka Latince, Yunanca, İspanyolca, Fransızca, İngilizce biliyor. Türkçeyi neden öğrenmesin?"(s.21).

Öğretmen Keuleman'ı dil küpü olarak değerlendirmeleri almanların eğitimde ne derece üstün olduklarını gösterir bir tablodur.

Keulemann'ın Türkçeyi öğrenmesinin yanında Türk Kültürünü tanımaya çalışması, Türklerin alt yapılarını öğrenme isteği onun kişilerle ilişkilerde iletişimin dille ne kadar kolay sağlayabildiğini göstermektedir.

Arada soruyordu: "Türkçe'nin grameri yok mu? Gramerini anlatın bana..."(s.20).

Martin Keulemann, Türkçe gazete gezdiriyordu çantasında. Kitap okumaya da başlamıştı. İşçilerin "Heim" denilen yurttaki acılı acılı türküleri söylüyordu ucunda kıyısından.

Kız ben sana demedim mi karşıkı dağlar cenderme

Yârim küçük karakola gönderme gönderme

Siyah zülfün ince bele indirme indirme(s.21).

Öykünün sonunda ilginç bir imaj doğuyor. Zira bugüne dek fabrikaların doğa güzelliklerini bozduğu, hava kirliliğine neden olduğu şeklinde bir yargı getiriliyordu. Ancak fabrika yöneticilerinin böyle bir sonuca karşı çıkarmışcasına çevreyi çiçeklendirip, güzelleştirme çabaları doğuyor. elbetteki onlarda doğa güzelliğinin insan psikolojisini nasıl etkilediği sonucuna varmış olmalılar.

Ren boyunda, demir çelik fabrikasının oralarda çiçekler kudurmuş gibi çoşkundu.

Çiçekler etkiliyordu işçileri.

Fabrikanın ayaklarını yalayıp geçen Ren'in sularına bir yandan

kamış sıklığındaki bacaların, bir yandan hem çiçek, hem arı yüklü dalların görüntüleri düşüyordu(s.23).

Kolu Dövmeli Aşık

Kısa Hikâye

Motiv : Bir Alman gencinin kolundaki dövme.
 Olay yeri : BRD Duisburg.
 Olay tarihi : 1980'li yıllar.

Almanya imajı: Burada yazar Almanya'yı yalnızca çevrekirliliğinin olumsuz etkileri yönünde eleştirmiş.

İsterse on dakika sonra zehirli yağmurlar gelsin! Seni çözmezsem adam değilim!..."(s.36).

Almanlar imajı: İkinci dünya savaşındaki Almanlarla bugünkü Almanları kıyaslama var.

Almanlar şimdi böyle oldular. Karıncayı incitmekten çekiniyorlar. Elllerinden gelse İkinci Dünya Savaşındaki atalarını reddedecekler. Onlar değildi dünyanın dört bir yanında yurtları yuvaları yıkıp dağıtanlar. Onlar değildi insanları

doğrayanlar. Öyle bir kibarlığın içindeler(s.35).

Alman fiziki bakımından hepsi güçlü kuvvetli.

Olsun olsun otuzunda bir erkekti. Atlet yapılıydı(s.35).

Alman gencinin ploja, plajda kullanacağı hertürlü ihtiyacını birlikte getirmesi onların her zaman her yerde planlı olduklarını gösteriyor.

Başımı dirseğim alıp rahat rahat seyrediyordum komşunun sarı tüylerle kaplı her yerleri. Kadınlar gibi minicik bir havuz donu giymiş. Çantasında sürünecek kremleri, yağları var. Hey deli kolunda da bir dövme! Eski zaman denizcileri gibi, barutla yandırmış. Acayip birl yazı, kısa bir sözcük: PETRA! Almanların bir kesimi arasında yaygın bu. Kadınlar da dövdürüyor mu, bilmiyorum?(s.35)

Türk işçisi Alman aşık ile tartışırken Türklere göre ideal eş nasıl olduğunu, onlarda nasıl olduğunu, cümle içinde sorduğu sorularla karşılaştırmaya çalışıyor.

Öyle anlamsız bakıyordu. Söylemiyordu birşey.

"Hoş mu yatakta sofrada, yollar da? Havuzlarda, göllerde?"

Gözleri öyle aptal, öyle kaygısız çocuk oldu, bir kırım çıkarmanın olanağı yok! Sabırsızlanmaya başladım.

"Konukluğa gittiğinizde nasıl? Konuk geldiğinde nasıl? Kardeşlerine, anne nasıl? Yoksa görüşüyor musunuz? (s.36).

Alman hakkındaki Türk tabularını yıkan bu örnek gerçekten çok ilginç. Zira Türkler, Almanların çok serbest olduğunu, istediği an, istediği kişiye gittiklerini düşünmektedir. Ama burada Alman gencinin koluna dövme yaptırarak, abstrak bir olayı, konkret bir olaya çevirmesi, sevgisini ve ona olan güvenini (aynı durumlar kız içinde geçerli) böyle ispatlaması, Almanların da sevebileceğini ve aşık olabileceğini göstermiş. Ve bu olayla da Türkler arasında süregelen bir imaj yıkılmış oluyor.

"Keşke sadece yeminler edip kalsaydınız. Bunları yaptırmısaydınız"
"Yaptırtık..." dedi.

Başladı ağlamaya. Birden hatamı

anladım. Kabuk bağlamış yarasını kanatmıştım: Korkunç hiçkırıyordu. Ne diyeceğimi bilemedim. "Sürmez olur mu? Hâlâ sürüyor, benimki! Onunki sürmüyor, o bıraktı beni.."

"Aptal mısın? Niçin sen de onu bırakmıyorsun?"

"Ben düşünüyorum: Asıl sevmek budur! O bıraktığı zaman da bırakmamak!"(s.37)

Alman'ın sevgi anlayışını tek bir cümleden anlayabiliyoruz.

"Sildir sen bunu en iyisi! Giden gelmez geri!.."

"Biliyorum gelmez! Ama adı kolumdan çıkarsa içimden çıkmıyor.."(s.38)

Son cümlede bravo demesi, almanların da gerçekten sevebileceklerine inanmış olmasındandır. Bir yerde de onu takdir ediyor.

Alman arkadaş yumdu gözlerini.
"Bravo kolu dövme! âşık!" dedim kocaman bir "Aferin" çektim içimden (s.38).

Nisan Bir

Kısa Hikâye

- Olay yeri : Rheinhausen-BRD.
- Olay tarihi : 1980'li yıllar.
- Motiv : Eski bir alman geleneği olan 1 Nisan günün bir Türk ve Alman ailesinin birlikte kutlamaları.
- Dil özelliği : Her zaman olduğu gibi kısa ve öz cümleler kullanılmış. Anlaşılması kolay cümleler kurulmuş.

Martina uyanır uyanmaz duvardaki takvime baktı.

"Nisan Bir bugün!" dedi fırlayıp kalktı(s.39).

Almanya imajı: Almanya'nın insanlarıyla birlikte ne kadar güzel olduğunu, bu güzelliğin Türklerin gelmesiyle daha da arttığını vurgulamış. Bu güzelliğe Ren'in katkısını da unutmamak gerekir.

Rhanhansen, Ren boyunda gümüş kolye bir şehirdir. İkinci Dünya Savaşından sonra Duisburg'a bağladılar. Onun bir mahallesi oldu. Kendisi biraz kızgındır buna, ama daha

güzel aldı. 1960'tan sonra kömür ocaklarında, demir döküm fabrikalarında çalışmaya gelen Türkler, bir süre sonra kadınlarını kızlarını getirdiler. Ren boylarının güzel şehri daha da güzelleşti. Şimdi sokaklarında her zaman birbirinden güzel kızlar dolaşır. Erkekler gibi kadınlar, kızlar da bir işte çalışmaya başladığından, son yıllarda sokakları güzelleştirenlerin sayısında biraz azalma oldu. Ama ne kadar azalsa, küçükler büyür. Rheinhausen sokakları güzelsiz kalmaz(s.39).

Almanya'daki doğa güzelliklerine olan hayranlığını dile getirirken, orada ne kadar mutlu olduğunu da göstermiş.

Pencerinin önüne gitti, perdeyi araladı. Bahar patlayıp çıkmıştı. Yeşil yapraklar, sarı çiçekler dünkünden gördü. En önce, Almanların "Foroythie" dediği "altın çam"lar açmıştı. Japon kirazları da şekerrengi çiçeklerini dâh ettiler. Boyanıp çıktı dünya...(s.39)

Almanlar imajı: Yazar bu öyküsünde Almanları tamamıyla olumlu yönleriyle ele almış. Herşeyden önce Almanların ne kadar sabırlı olduklarını tek bir cümleyle de olsa vurgulamaya çalışmış.

"Biraz sıkıntımız var, sabret!
Sen sabır bilmez misin?" diyordu
babası(s.40).

Almanların geleneklerine hala daha bağımlı olduklarını, bu geleneklerini sürdüregeldiklerini belirtmiş. Bu geleneklerinden birkaçı ve en belirgin olanları arasında, kahvaltıda uzun süre oturmaları, yani yemeğe ayırdıkları zamanın büyük bir bölümünü kahvaltıya ayırmaları. Kahvaltıda çok çeşitli ekmek almaları da bu gelenekler arasında.

Ne güzel günlerden de cumartesiydi.

"Bu çok iyi!" Uzun kahvaltı yapacaklardı. "Fareciik! Git küçük ekmeklerden al!..." Annesi girdi o sırada: "Susamlılardan al Martina!"

Babası bağırdı: "Ben soğanlılardan isterim!"

Ben de çörekotlu isterim kendime!.."

Havluyu çekti, silinip kurulandı. Biri dolu küçük ekmek getireceğini düşündü(s.40-41).

Almanların, geleneklerinin arasında halâ daha sürge gelenleri de -belki çok rahat özgür bir toplum olmalarından dolayı- evde çıplak olarak dolaşabilmeleri. Bizim toplumumuzun halâ alışamadığı için çok ters gelen bir olay, ama onlar evde banyoda rahatlıkla böyle dolaşabiliyorlar.

Ortalıkta çıplak dolaşıyordu babası. Anımsatsa, "Birlikte göle girmedik mi mayosuz? Saunaya girmiyor muyuz çıplak!" diyorlardı. Ama burası banyo!..(s.41).

Bugünde süregelen yabancı düşmanlığına öyküde adı geçen Rudi ve ailesinin karşı gelmeleri bu ailenin türklere olan ilgisini gösteriyor.

Almanya'da biraz yabancı düşmanlığı var ya. İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki gibi çok fıkralar anlatılıyor. Okulda duyuyor Martina. Frau Töller, "Bu fıkralar eskiden Yahudiler içindi!" diyor. "Yabancı düşmanlığı açıkça Türk düşmanlığı oldu!" diye açıklama yapıyor. Münih'te, Köln'de, Dortmund'ta Türklerin dükkânlarını yaktılar. Televizyon gösteriyor...

"Eşşek bunlar!" diye bağıırıyor

Rudi Folder. Domuzluklar yeniden hortluyor Almanya'da.

Türk-Alman ilişkileri: Bu öyküde Türk-Alman ilişkileri oldukça gelişmiş düzeyde. Bu ilişki yalnızca karşılaştıkları an birbirlerine selâm vermekle sınırlı bir ilişki değil, iş yerlerine birlikte gidebilen, birbirleriyle aile toplantıları yapabilen bir aile ilişkisi.

a) "Günaydın Herr Tuna!.."

"Günaydın Martina can! Nasılsın?"

"Teşekkür ederim, iyiyim..."

"İyi uyudun mu?"

"Ach unser Türke! İyi uyudum..."

"Bugün hava güzel..."

"Hem de cumartesi: Küçük ekmekler almaya gidiyorum..."

"Bende aldım geliyorum. Uzun kahvaltı yapacağız..."

Almanların "Gastarbeiter" dediği Salih Tuna, Ekmekçi Johon'a pazar çantasıyla gitmişti. Yirmiden fazla almıştı.

"Frau Tuna nasıl?"

"Onun keyfi her zaman yerinde..."

"Yeri Dünya da iyi mi?"

"Bomba gibi..."

Martina da babası gibi "Yeni Dünya" demeyi seviyordu.

"Haydi afiyet olsun Herr Tuna!.."

b) Bir otomobil almaz kendine. Eversaal'deki ocağa babam götürür getirir. Sürekli aynı vardiyada çalışırlar. Taşıt parası vermez. Ara sıra, "Ne olur, benzin parasını katışalım Rudi komşu! der, babam razı olmaz. Beş fenik almadı bugüne kadar..."

Türk-Alman ilişkisi öyle bir düzeye geliyor, Rudi Folder vermiş olduğu gril partisine Türkleri de çağırıyor ve onlar domuz eti yemezler diye dana eti almış ve domuz etlerini ayrı mangallara çekmişti.

Bir yıl önce evlerininardındaki çayırda ızgara partisi vardı. Bütün komşular katıldı. Rudi Folder gidip Tuna ailesini getirdi. "Bizim konuğumuz olacaksınız, buyrun!.." Her etlerden fazla fazla almıştı. Türkler domuz yemiyor diye ldana etleri almıştı.

Rudi Folder'in Türklerle olan ilişkisi öyle ileri düzeydeki adı "Türk Rudi"ye çıktı.

Burada bir gerçekte ortaya çıkıyor ki; Alman toplumunun kültür değerleri, içinde bulunan yabancılar sayesinde kaynaşıyor ve değişikliğe uğruyor. Bir örnek vermek gerekirse alman mutfağının genişlemesi ve çeşitli ülkelerden alınan yemek örnekleriyle değişmesi. Böylece de birleşik bir avrupa tamelinin de doğmasına neden oluyor.

Annesi sofrayı kurmuştu. Yeni aldığı yonca balını da çıkarmıştı. Babasının çok sevdiği baldı bu. Hollanda peynirleri, İspanya portakalları, Türk zeytinleri, hattâ Türk incirleri çıkarmıştı. Uluslararası bir varsıllık kazanmıştı sofrası(s.45).

Sonuç olarak da Türk-Alman dostluğunun kurulabilmesi, hatta bizim Almanlara uyum sağlayabildiğimiz gibi, onlara da birtakım geleneklerimizi de kabul ettirebildiğimiz bir gerçek.

Salih Tuna, "Gireceğim ama fazla kalmayacağım..." dedi. "Güzel şakası için Martina'yı kutlamaya geldim..." Elindeki gülleri kıza uzattı. "Bitte schön, schöne Fräulein!." Bir de eğilde önünde. "sen Rheinhausen'in en güzel kızıydın! Hem de en akıllı!

Çıkıp sokaklara yürüyeceksin, delikanlılar takılacak ardına. Okulda hep iyiler, pekiyi'ler alacaksın..."

"Otur otur!" diye Türkler gibi üsteledi Rudi Felder. Bastırdı arkadaşının omuzlarından: "Otur, bir fincan kahvemizi iç!..."(s.47)

SONUÇ

Türkler'le Almanlar arasındaki ilişki modern Türkiye'nin kuruluş yıllarında, daha doğrusu Osmanlı Devletinin yıkılış yıllarında askeri amaçlı olarak başlamıştı. Bunun sonucu Almanlar "iyi dost" olarak Türk halkının belliğinden hiçbir zaman çıkmayacak şekilde yer almıştır.

Edebiyatta Türk-Alman ilişkileri gene bu yıllarda daha yoğun olarak görülmüştü. Bu ilk temas almancadan türkçeye çevrilen Milli Eğitim Bakanlığı Klasikleri ile kök salmıştır. Oysa o yıllarda Türk yazarlarının Alman toplumuna tanıtıldığı, çevirilerin yapıldığı görülmemiştir denilebilir. Bir başka deyişle iki ulus arasındaki kültürel temas tek yanlı kalmıştır.

Türk-Alman ilişkilerini teknik ve teknoloji alış-verişi bakımından da ağırlığını tarih boyunca

göstermiş, bu alanda da ilişkilerimiz tek yanlı olarak kalmıştır.

Türk ve Alman ilişkisinin toplamlararası derinlik kazanamayışının asıl nedeni İslâm-hıristiyan gelişmesine dayanır. Artık günümüzde bu gelişkinin giderilmesi için zemin hazırdır. Yani her iki toplumu kültürel ilişkilerle yakınlaştırmak, birbirlerinin kültür ürünlerini karşılıklı olarak tanıtma ile mümkün olabilir. Her iki toplumdaki önyargılı, olumsuz tutumlar böylece ortadan kalkabilir.

Fakir Baykurt Almanca eserleri çevrilmiş bir yazarımız olarak, bu toplumsal yakınlaşmada büyük katkısı olan kültür adamımızdır. Ancak onun bütün eserleri henüz batıda tanınmamaktadır. Çeviriye verilecek önemle Türk kültür ürünleri batıya tanıtılabilir ve bu tanışma daha köklü olabilir. Almanya ve Almanları bir Türk yazarının eserlerinde incelemek ve değerlendirerek, hem kendi toplumumuza hem de batı toplumuna göstermek çok önemli ve ilginç bir girişimdir. Bu yönde çalışmalara, diğer yazarların eserlerini incelemekle daha da yararlı olacağına inanıyoruz. Yazarımız Almanya'da yaşamakta Türk ve Alman ilişkilerine yakından ve gerçekçi bir tutumla tanık olmaktadır. Bu ilişkilere çeşitli yaş grubu insanların bakış açıları altından yervermekte ve

uluslararası uyum sağlamayı, ulusların barış, özgürlük ve güven dolu bir ortamda birarada yaşamalarını arzu ettiğini okuyucularına hissettirmektedir.

Birinci kuşak Türk bireylerine göre Almanya ve Alman toplumundaki gelenekler yadigarlanmakta, kendi geleneklerimizin baskısı ve geçerliliği sürmektedir. "Barış çöreği" hikâyesindeki şu satırlara göz atalım: "ninem haykırdı birden: "Hayırolamaz! Eğer bir çocuk arkadaşını götüremiyorsa o eve "Bizim evimiz! diyemez. Çok yanlış bu Alman'ın yaptığı"(s.89). Bir başka sayfadaşunlargaöze çarpıyor: "Şunu şunu giyinip, bunu bunu takınıp çıkmayın sokağa! gören çocuklar özenmesin! Dipten direğe yanlış Almanya. Sakın köyümüzün çocuklarını yanlışla özendirmeyin! Üzenilecek hava değil Almanya"(s.183). Erkek gözüyle de durum pek ümit açıcı değil: "Alman'ın işine akıl sır ermez! diyor babam... Tıpkı Amerikan filmlerindeki insanlar gibi şımarık oldu bunlar!"(s.102). İkinci kuşağa bu konuda uyaran bir babanın açıklamalarına kulak verelim: "Alman oğlanlarıyla sakın konuşma okulda! Çok serseri olur onlar! Kız tavlamaı iyi bilir karnaval piçleri"(s.102). Türk kadını Alman kadınına şöyle takdir ediyor: "Temizlik dedinmi ölüyordu Almanlar. Yabancı işçilerin, özellikle Türklerin buna önem vermediğini söylemekten de üstün derecede tat alıyorlardı(Duisburg Treni, s.49).

Gene Türk kadınının bakış açısından Alman erkekleri hakkında şunlar yazılı: "Bir tanecik erkek vardı işlerinde. Ağır başlı, melek huylu Walter'di o da"(Duisburg Treni, s.49). Bir genellemeye gidilmiyor, değişiklikler vurgulanıyor, ama yaklaşma, yakınlaşmada mesafe bırakılıyor, dikkatli davranılıyor. Blu ldurum her iki toplumun üyelerinde görülmektedir. Gene aynı eserde TürklerinAlmanlarla olan ilişkilerinde genel yakınmalar şöyle özetleniyor: "Şu Almanlara kızıyorum: Yirmi gün gecikmeyle insan atılır mı?... Sokaklarda şapur şapur öpüşlerine. Kediden büyük, kurttan küçük köpekleri ellerine alıp dolaşmalarına. Bir kez olmazdediler mi, kessen olur demeyişlerine. Domuz eti yemelerine. Dan dan dan, çan çalmalarına..." (s.162) Kadın-erkek ilişkilerinde Türk-Alman gelişkisi şöyle dile getiriliyor: "Doğudan gelen, esmer sağlam yapılı erkeklere biter sarışın Alman kızları! diye çok duymuştu. Ama geldi geleli yüzüne bakan yoktu." (s.163). Blirinci kuşak Türklerin yadırgadıkları, red ettikleri durumların gitgide toleranslı bir şekilde olumlu yönde geliştiği, ikinci kuşakta ise almanya ve Almanlarla uyumun daha çok sağlandığı görülmektedir: "Haydi Mevlüt yüzme havuzuna gidelim". Olmaz, eve gideceğim.." dedim. "Kızlar fıstık, enayilik etme" diye çok üstelediler(Barış çöreği, s.89). İkinci kuşak Türk kadınına göre oradaki değişiklik şöyle dile getiriliyor: "Buralara gelince birçok

şey öğrendim ve değiştim. Onun için bu kez, Alberto'ya olan ilgimi içimde boğmadım. Gerçi sen onu tanımıyorsun. Ama tanırsan beğenirsin.."(Barış Çöreği, s.122).

İkinci kuşak Türk kadınına göre Almanya şu anlama geliyor: "Geleceği açık, seçikti. Almanya'da kalacak, bir "Freund" ile yaşayacak, beğenirse evlenecekti" (Duisburg Treni, s.151).

Bu bir kaç alıntıyla Türklerin Almanlarla olan temaslarında zaman akışı içinde nasıl değişmeler olduğu ve bu realitelerin edebiyatın nasıl konusu olduğunu göstermeye çalıştık. Türkler artık Alman yazarlarının ürünlerinde de konu olmaktadır. Topluları birbirine tanıtmak kusurları, gelenek, görenek ve dini çelişkileri birbirine tanıtmak ve birbirlerini bu yönde anlaşma zemini hazırlayacak şekilde bilgilendirmek edebiyatın görevi olarak görülmektedir. Yazarımız Fakir Baykurt'ta kanımızca bu önemli olguda çok önemli bir yer almaktadır.

Almanya ve Almanlar yeni bir kimliğe, çok uluslu bir kimliğe dönüşmekte ve bu yeni kimliğiyle beğenilmektedir. Bunu çok daha büyük bir boyutta ele alacak olursak, Almanya bu tutumuyla "birleşik Avrupa devletleri" temelini de oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Baykurt Fakir, Barış Çöreği, Remzi Kitabevi, İstanbul,
1982.

Baykurt Fakir, Duisburg Treni, Remzi Kitabevi, İstanbul,
1986.

Baykurt Fakir, Gece Vardiyası, Remzi Kitabevi, İstanbul,
1982.

Baykurt Fakir, Yüksek Fırınlr, Remzi Kitabevi, İstanbul,
1982.

Karacan Büyük Sözlük ve Genel Kültür Ansiklopedisi,
C.1, Fasikül 12, (Mart 1983).

Yurdakul Şükran, Düşün ve Edebiyatımızda Şairler ve
Yazarlar Sözlüğü, Gözlem Yayınları, Üçüncü Basım,
Nisan 1981.